

Ante Mateljan
LITURGIJA SVETE TAJNE JELEOSVEĆENJA
Bolesničko pomazanje u istočnoj crkvenoj praksi
The Liturgy of the Holy Mystery of εὐχέλαιον.
The Anointing of the Sick in Orthodox Liturgy

UDK: 265.7:281.9
Pregledni znanstveni rad
Priljeno 10/2011.

249
Služba Božja 3/4 111.

Sažetak

Rad izlaže liturgiju svete tajne jeleosvećenja (sakramenta bolesničkog pomazanja) u Pravoslavnoj crkvi, nastavljajući se na prethodni rad o teologiji ove svete tajne (objavljen u Crkvi u svijetu 4/2011). U prvom dijelu ukratko je izložen liturgijski razvoj, posebno u Bizantskoj crkvi. U drugom dijelu objašnjeni su glavni elementi slavlja ove svete tajne u praksi Grčke pravoslavne crkve, a zatim slijedi središnji dio rada: liturgija svete tajne jeleosvećenja prema obredniku /Trebniku/ Srpske pravoslavne crkve. U trećem dijelu je prikaz istog obreda kod sjedinjenih istočnjaka (grkokatolika), te kratki prikaz ove svete tajne u starim Istočnim crkvama (Koptska, Etiopska, Armenska, Sirijska i Asirska/Kaldejska liturgijska tradicija). Na kraju autor propituje mogućnosti liturgijskog obogaćenja slavljenja sakramenta bolesničkog pomazanja u katoličkoj praksi.

Ključne riječi: Sveta tajna jeleosvećenja; sakrament bolesničkog pomazanja; istočna liturgija.

Da bismo pravo razumjeli pravoslavnu liturgiju svete tajne jeleosvećenja,¹ potrebno je imati barem općenito znanje o istočnim liturgijama, te posebno o bizantskoj liturgiji.² Kao

¹ Ovaj rad se nastavlja na: Ante Mateljan, "Sveta tajna jeleosvećenja. Sakrament bolesničkog pomazanja u Pravoslavnoj crkvi", *Crkva u svijetu* 46 (2011.) br. 4.

² Kao uvod može poslužiti: Usp. P. De Meester, *Studi sui sacramenti amministrati secondo il rito bizantino*, Ed. Liturgiche, Roma 1947.; E. Fortino, *La liturgia greca*, St Nilo Press, Roma 1970.; H. Dalmais, *Le liturgie orientali*, Ed. Paoline, Roma, ²1982. Za opći liturgijski razvoj bizantskog obreda usp. R. F. Taft, *Storia*

što smo već izložili u prethodnom radu, liturgijska praksa pomazanja bolesnika potvrđena je u svim Istočnim crkvama. Utemeljenje svete tajne *jeleosvećenja* prepoznaje se u tekstovima Novoga zavjeta, prvenstveno Mk 6,13 i Jak 5, 14-15. Materijom se smatra posvećeno (blagoslovljeno) ulje, odnosno pomazanje svetim uljem, a forma je molitva svećenika nad bolesnikom koja se izgovara za vrijeme samoga pomazanja. Primateelj svete tajne je krštenik koji je (ozbiljno) bolestan a sakramentalna milost, tumačena u skladu s Jak 5, 14-15, prvenstveno je u duhovnom jačanju bolesnika te mogućem tjelesnom ozdravljenju. Duhovnom jačanju, odnosno ozdravljenju svakako pripada i oproštenje zaboravljenih i neispovjedenih grijeha, odnosno svih grijeha ukoliko bolesnik u tom trenutku nije sposoban za sakramentalnu ispovijed.

1. BLAGOSLOV ULJA I POMAZANJE BOLESNIKA

Pomazanje bolesnika blagoslovljenim (posvećenim, svetim) uljem solidno je potvrđeno u najstarijim sačuvanim liturgijskim tekstovima. Ipak, liturgijska nam je tradicija sačuvala prvenstveno obrasce blagoslovne molitve nad uljem, što je smatrano središnjim sakramentalnim činom. Tako na primjer Hipolitova *Traditio apostolica*, donosi najstariju sačuvanu molitvu blagoslova ulja, koja glasi: “Bože, kao što blagoslivljajući ovo ulje daješ zdravlje onima koji se njime pomazuju ili ga primaju, tako neka ono ... pribavi pomoć onima koji ga budu kušali i zdravlje onima koji se njime budu koristili”.³

Sličnu molitvu blagoslova ulja bolesnika nalazimo i u *Apostolskim konstitucijama*,⁴ kao u *Papirusu iz Barcelone* (IV.

---

sintetica del rito bizantino, LEV, Città del Vaticano, 1999.; R. F. Taft, *Oltre l'oriente e l'occidente. Per una tradizione liturgica viva*, Lipa, Roma, 1999. Za osnovne elemente liturgije svetih tajni usp. K. Ch. Felmy, *Die orthodoxe Theologie der Gegenwart. Eine Einführung*, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt, 1990.; P. Evdokimov, *L'Ortodossia*, EDB, Bologna ³1981. (pretisak 2010.), str. 346-437; P. G. Gianazza, *Temi di teologia orientale I*, EDB, Bologna 2010., str. 327-478; N. Bux – M. Loconsole, *I misteri degli Orientali*, Cantagali, Siena 2006. Usp. također A. Mateljan, Sakramenti u pravoslavnoj teologiji, *Služba Božja* 44 (2004.), 1, str. 3-37.

³ Prema I. Scicolone, “Unzione degli infermi” u: *Anamnesis 3/1*, Marietti, Genova 1986., 218.; Usp. E. Lodi, *Liturgia della Chiesa*, EDB, Bologna 1981., 917.

⁴ Usp. A. Mateljan, *Otajstvo supatnje. Sakrament bolesničkog pomazanja*, Crkva u svijetu, Split 2002., 54.

st.), te spisu zvanom *Testamentum Domini*, gdje stoji: “Kad svećenik posvećuje ulje za ozdravljenje bolesnika, neka donese pred oltar posudu s uljem i tiho moli: Gospodine Bože, koji si nam darovao svoga Duha Branitelja... ti koji ozdravljaš svaku bolest i oslobađaš od svake patnje, koji daruješ ozdravljenje onima koji su ga tvojom milošću dostojni, daruj ovome ulju, koje je slika (typon) tvoga obilja, puninu svoga milosrđa, da ojača onemoćale, da ozdravi bolesne i posveti obraćenike kad dođu k vjeri, jer ti si velik i slavan u vijeke vjekova. Amen”.⁵

Ipak, za Istok je svakako najznačajniji *Euhologij* biskupa Serapiona iz Thmuisa, u kojem se nalazi opširni obred posvete ulja bolesnika (poglavlja 17 i 29). Blagoslovna molitva upućuje na duhovne i tjelesne učinke, kao što su opraštanje grijeha, istjerivanje demona te cjelovito ozdravljenje duše i tijela, a glasi: “Molimo te, Svemogući Bože, Spasitelju svih ljudi i Oče Gospodina našega Isusa Krista, da tvoj Pomazanik s neba pošalje spasonosnu snagu ovome ulju, da svima koji se njim budu pomazivali ... posluži za pobjedu nad bolešću i nemoću, da im bude lijek protiv svakog zloduha, da potjera svakog nečistog duha ... da odbije svaku groznicu i slabost i svaku nemoć, da podijeli milost oproštenja grijeha, da bude spasonosno sredstvo života i ozdravljenja, za zdravlje i cjelovitost duše, tijela i duha, na potpuno zdravlje ... i neka je slavno ime Rasketoga i Uskrsloga, Isusa Krista koji je na sebe uzeo sve naše bolesti i nemoći, i koji će doći suditi žive i mrtve, jer je po njemu čast i moć u Duhu Svetom, sad i u vijeke vjekova. Amen”.⁶ Sa sigurnošću možemo reći da ovu molitvu, u njezinom temeljnom obliku, možemo prepoznati i u današnjim bizantskim, odnosno pravoslavnim obrednicima.

Poznati *Euhologion* s oznakom *Barberini gr. 336*. donosi opis obreda pomazanja bolesnika što ga obavlja sedam svećenika, a sastoji se od tri molitve za bolesnike, dvije molitve nad uljem pomazanja, dvije posebne molitve nad bolesnikom i prozborne molitve koju moli đakon.⁷ Takvu strukturu obreda bolesničkog

⁵ Prema I. Scicolone, “Unzione degli infermi” u: *Anamnesis 3/1*, 219; Usp. E. Lodi, *Enchiridion Euchologicum Fontium Liturgicorum*, Ed. Liturgiche, Roma 1979., 524-525 (br. 823).

⁶ Prema I. Scicolone, “Unzione degli infermi” u: *Anamnesis 3/1*, 219. Ovaj *Euhologij* pripada aleksandrijskoj liturgijskoj tradiciji.

⁷ Usp. J. Goar, *Euhologion, sive Rituale Graecorum* (Venezia 1730.) Graz 1960., str. 348-349; O ovom obredniku više u: S. Parente – E. Velkovska, *L’Euhologion Barberini gr. 336*, CLV – Ed. Liturgiche, Roma 2000.

pomazanja zadržat će bizantski obred u kasnijim oblikovanjima.⁸ Obrednici također govore o podjeljivanju svete tajne u “kućnoj kapelici” (što je, dakako, ovisilo o statusu bolesnika), ali se udomaćilo podjeljivanje u crkvi za vrijeme euharistijskog slavlja kojemu prethodi večernja ili jutarnja molitva. Kako je s vremenom sve manji broj vjernika pristupao euharistijskoj pričesti, pogotovo zbog prakse kanonske pokore koja je isključivala iz primanja pričesti, blagoslov ulja bolesnika premješten je u vrijeme prije mise, te mu je pridodana vlastita molitvena služba, obilježena molitvom sedam psalama s antifonama. Samo pomazanje ipak se obično obavljalo nakon pričesti. “Danas se obred odvija u jednom liturgijskom slavlju, u kojem više nema spomena euharistije. Obred se završava polaganjem knjige evanđelja na glavu bolesnika, što označava da samo Gospodin može ozdraviti svojom riječju”.⁹

Od XII. stoljeća bizantski obred ove svete tajne definitivno poprima značajke ponavljanja: sedam pomazanja ponavljano sedam puta, svaki put popraćeno s dva odlomka iz Novoga zavjeta, prošnjama i molitvom pomazanja. Iako se višestruko pomazanje susreće i kod Kopta, Armenaca i Sirijaca, u bizantskoj će liturgiji biti najistaknutije. U to vrijeme obred pomazanja bolesnika konačno se posve odvaja od božanske liturgije. Od XIII. stoljeća, kroz liturgijsku reformu, odvojit će se bdijenje od pomazanja u dva zasebna liturgijska čina, te kao novost dodati polaganje knjige evanđelja na glavu bolesnika.¹⁰

Sam liturgijski čin pomazanja povezan je, dakle, sa sedam čitanja iz apostolskih poslanica i sedam čitanja iz evanđelja, zatim sedam molitvi vjernika i sedam pomazanja od sedam svećenika. U starini se to obavljalo kroz sedam dana, uz sedam upaljenih svijeća. Sve to čini sam obred pomazanja bolesnika vrlo svečanim i dojmljivim.¹¹ Pomazanja se podjeljuju u znaku križa na sedam mjesta na tijelu. Obično se pomazuje oči, uši, nosnice, usne, prsa, ruke i noge, ali i tu postoje određene varijacije. Tako

---

⁸ Možemo samo spomenuti *Codex Sinaiticus* 973, *St. Petersburg GPB*, *Porfirio gr. 226*, *Paris Coislin 213 (Strateghios)*, a uz njih postoje i mnogi drugi. Iscrpniji pregled vidi u M. Arranz, *Le preghiere degli infermi nella tradizione bizantina*, *Orientalia Christiana Periodica*, 62 (1996.), 295-351.

⁹ N. Bux – M. Loconsole, *I misteri degli Orientali.*, 71.

¹⁰ Za povijesni razvoj teologije i liturgije ove svete tajne, usp. P. De Meester, *L'unzione degli infermi nella Chiesa Bizantina*, Besa, Roma 1990.

¹¹ Usp. J. Kolarić, *Ekumenska trilogija*, Prometej, Zagreb, 2005., 310.

se prema nekim obrednicima pomazuje na čelu, na licu (oči, uši) te na dlanovima i zapešćima ruku, uvijek nastojeći sačuvati broj od sedam pomazanja.¹² Kod svakog pomazanja izgovara se molitva “Oče sveti, liječniče duša i tijela...”, koja je smatra sakramentalnom formom.

2. LITURGIJA SVETE TAJNE JELEOSVEĆENJA

Prije nego detaljnije pristupimo samom obredu, dobro je napomenuti da u pravoslavnoj liturgijskoj praksi podjeljivanju svetih tajni redovito prethodi *ispovijest vjere*. Razlog da je u liturgijskom obrascu jeleosvećenja ne nalazimo, Dumitru Staniloje objašnjava činjenicom da liturgija podjeljivanja svete tajne jeleosvećenja predviđa, kad je god to moguće, prethodnu ispovijed bolesnika, te kako već to što bolesnik poziva svećenika, podrazumijeva njegovu vjeru u Božje djelovanje preko ove svete tajne.¹³

2.1. Sveta tajna pomazanja bolesnika u Grčkoj crkvi

U današnjoj liturgijskoj praksi Grčke pravoslavne crkve blagoslov ulja bolesnika redovito se svečano obavlja jednom godišnje, i to na Veliku srijedu ili Veliki četvrtak. Ipak, obrednik predviđa blagoslov ulja i kod samoga podjeljivanja, i to od sedam svećenika, navečer ili na početku monaške jutarnje molitve (*orthros*). Blagoslovna molitva sadrži *epiklezu* (zaziv Duha Svetoga nad ulje da ga posveti), očitujući vjeru u Božju pomoć pri ozdravljenju duše i tijela.

Samo podjeljivanje svete tajne u Grčkoj pravoslavnoj crkvi slavi se na nekoliko načina. Basilius Groen ih nabroja sedam:

- Na blagdan sv. Andrije apostola, navečer, nakon svečane večernje molitve, i to tako da mu mogu pristupiti svi prisutni. Obično na list papira napišu svoje ime, koje svećenici spomenu u molitvama, da bi potom dotične vjernike pomazali uljem na čelu, obrazima, bradi te dlanovima i zapešćima ruku.

¹² Usp. P. G. Gianazza, *Tem di teologia orientale 1.*, 441.

¹³ Usp. D. Staniloje, *Pravoslavna dogmatika III.*, Sremski Karlovci 1997., 132.

- Na završetku korizme moguće je podijeliti ovu svetu tajnu svima koji to žele. Smisao je da se nakon očišćenja tijela postom i pokorom, primi i unutarne očišćenje duše. To je moguće i za vrijeme predbožićnoga posta ili za vrijeme dvotjednog posta pred svetkovinu Velike Bogorodice, također i u obiteljskom domu.

- U slučaju životnih poteškoća, nesigurnosti i straha, ova sveta tajna se podjeljuje za *dobrobit* vjernika, a redovito je onda primaju svi članovi obitelji.

- U slučaju teške bolesti koja prijeti skorom smrću, sveta tajna pomazanja slavi se kao *priprava na smrt*, i u tom slučaju, jednako kao i u Katoličkoj crkvi, ako je ikako moguće, od bolesnika se traži da se ispovijedi i pričesti.

- U slučaju psihičke bolesti, preporuča se sveta tajna pomazanja za ozdravljenje, a preporučuje se da je prime i ukućani koji se brinu za bolesnika.

- Pokornik u svetoj tajni ispovijedi može dobiti za pokoru da primi svetu tajnu bolesničkog pomazanja, koja se tu shvaća kao dopuna ispovijedi, odnosno kao čin pokore.

- U bolničkom pastoralu bolesničko pomazanje podjeljuje se bolesnicima koji to žele, i to po skraćenom obredu koji se sastoji od Očenaša, središnje molitve (forme) i samoga pomazanja, te traje svega nekoliko minuta.

B. Groen zaključuje: "Pomazanje bolesnika slavi se prije svega na završetku korizme, u prva tri dana Svetoga tjedna, te u vrijeme predbožićnoga posta i priprave na velike blagdane. (...) U manjini su slavljenja u slučaju fizičkih i psihičkih bolesti. Sami bolesnici rijetko traže pomazanje, iz različitih razloga: smatraju da je pomazanje priprava na Božić ili Uskrs, ili da je priprava na smrt koju je bolje ne prizivati, ili se pak opiru sakramentima pouzdavajući se samo u liječnike".¹⁴ Među te razloge svakako treba ubrojiti i činjenicu da se sveta tajna slavi na nerazumljivom starom grčkom jeziku (tekstovi se čitaju na jeziku LXX. i grčkog Novog zavjeta), što ga često ne razumiju ni sami svećenici, pa nije moguće ni aktivnije sudjelovanje vjernika u liturgiji. Ako se tome dodaju veliki materijalni troškovi (za sedam svećenika), te jak proces sekularizacije društva, nije se puno čuditi da se ova sveta tajna sve rjeđe slavi.

---

¹⁴ B. Groen, L'unzione degli infermi nella Chiesa greco-ortodossa, *Concilium* (I.) 27 (1991.), 2, 78-79.

2.2. Sveta tajna jeleosvećenja prema Trebniku SPC

Smatramo da je korisno priložiti i sam liturgijski obrazac podjeljivanja svete tajne jeleosvećenja u Pravoslavnoj crkvi. Poslužit ćemo se *Trebnikom* Srpske pravoslavne crkve, što ga je s grčkog i crkvenoslavenskog preveo te priredio Justin Popović.¹⁵ Sam obred, kao što smo prije spominjali, prilično je dugačak, pa ćemo stoga samo naznačiti pojedine biblijske tekstove te molitve vjernih koji se čitaju za vrijeme obreda. Molitve kod blagoslova ulja i kod pomazanja istaknut ćemo i koliko je moguće ostaviti u izvornom obliku.

Dakle, prema kanonskim propisima i liturgijskim rubrikama, svetu tajnu jeleosvećenja podjeljuje sedam svećenika u crkvi ili u domu (u nedostatku mogu i tri svećenika, a u slučaju nužde i jedan). Postavlja se stolić, na njemu je posuda s pšenicom (ili brašnom), i na pšenici svijećnjak. Oko pšenice stavlja se sedam stručaka, spremljenih za pomazanje. Na stolić se stavlja sveto Evanđelje i daju se svijeće svim svećenicima. Pošto stanu pokraj stolića, svi obučeni u liturgijske plašteve (*felone*), najstariji svećenik uzima kadionicu s tamjanom i kadi oko stolića bolesničko ulje (*jelej*) koje je na njemu, svu crkvu ili kuću i ljude, te stojeći pred stolićem gledajući na istok započinje: *Blagoslovljen Bog naš svagda, sada i uvijek i u vjeke vjekova*.

Zatim moli: *Trisveto; Presveta Trojice; Oče naš; jer tvoje je kraljevstvo; Gospode pomiluj (12 puta); Dođite, poklonimo se...* Slijedi molitva Ps 143 (*Gospodine, poslušaj molitvu moju, u vjernosti svojoj prikloni uho mojim vapajima, u pravednosti me svojoj usliši...*). Po završetku psalma svećenik zaziva pomoć presvete Bogorodice i Božje milosrđe, te nastavlja molitvom Ps 50 (*Smiluj mi se Bože, po velikom milosrđu svojem...*).

Nakon ovog uvodnog dijela slijede pjevani zazivi u kojima se spominju velika Božja djela Staroga zavjeta, povezujući ih uz Isusovo milosrdno postupanje prema bolesnicima, te zaključujući preporukom preblaženoj Djevici i Bogorodici Mariji za njezin zagovor i pomoć. U prvoj molitvi se govori o ulju utjehe

¹⁵ *Veliki Trebnik*, Manastir Čelije, 1958., (Eparhija Raško-Prizrenska, Prizren, 1993.), 51-77. Isti tekst se nalazi i u *Mali trebnik*, (Eparhija Raško-Prizrenska, Prizren, 1994.), 74-114. Za prijevod ruskog obrednika vidi: *The Service of the Anointing of the Sick*, translated by P. Meyendorff, St. Vladimir's Seminary Press, Crestwood, NY, 2009. Za grčki obrednik (*Mikron Euchologion e Agiasmatarion*, Athene, 1981.) usp. N. Bux – M. Loconsole, *I misteri degli Orientali.*, 74-81.

i milosrđa te Isusovu nalogu apostolima da pomazuju bolesnike. Slijedi molitva za božansku milost kojom Krist, božanski liječnik, oprašta grijeha i podiže iz bolesti i nemoći. Nakon toga je molitva za oprostjenje grijeha te molitva Kristu, koji je i sam bio pomazan, za tjelesno ozdravljenje. Slijedi molitva za oslobođenje od Zloga kako bi vjernik mogao biti istinski hram Božji, te molitva za iscjeljenje duševnih rana i osnaženje protiv napasti.

Po završetku ovih molitava, prožetih uzvišenim izričajima vjere i duboke pobožnosti prema Kristu i Bogorodici, pristupa se posvećenju ulja bolesnika. Nakon molitve upućene Bogu Ocu, čovjekoljupcu i Kristu Spasitelju, te blaženoj Djevici Mariji, slijedi sveopća molitva (koju po mogućnosti predmoli đakon): za mir, za Crkvu, za vjernike, za blagoslov svetog ulja i za bolesnika koji će njime biti pomazan, da ga Gospodin oslobodi od svake nevolje, opasnosti i grijeha. Nakon toga prvi (najstariji) svećenik, dok u ulje ulijeva malo vode (u Grčkoj crkvi se dolijeva malo vina), moli blagoslovenu molitvu koja glasi:

Gospodine, koji milošću i milosrđem svojim iscjeljuješ patnje duša i tijela naših, Ti sam, Vladaru, posveti ovo ulje da bi onima koji se njime pomazuju bilo na ozdravljenje i uklanjanje svake strasti i prljavštine tijela i duha, i svakoga zla, da bi se u ovome proslavilo presveto ime tvoje, Oca i Sina i Svetoga Duha, sad i uvijek i u vijeke vjekova.

Nakon otpjevanih zaziva u kojima se moli svete za njihovu pomoć, slijedi čitanje iz Poslanice sv. Jakova apostola (Jak 5, 10-16) o pohodu i pomazanju bolesnika, te prisposoba o milosrdnom Samaritancu iz Evandjelja po Luki (Lk 10, 25-37), nakon čega svećenik nad uljem moli molitvu epikleze, zaziva Duha Svetoga:

Bespočetni, Vječni, Sveti svetih, ti si poslao Jedinorođenoga Sina svoga koji iscjeljuje svaku bolest i svaku nemoć duša i tijela naših, pošalji Svetoga Duha svoga i posveti ovo ulje i učini da služi tvome (ime) koji se pomazuje njime bude na potpuno izbavljenje od grijeha njegovih i na naslijeđe carstva nebeskog. Jer tvoje je da nas miluješ i spašavaš, Bože naš, i tebi hvalu uznosimo, s Jedinorođenim tvojim Sinom, i presvetim i blagim i životvornim Tvojim Duhom, sada i uvijek i u vijeke vjekova.¹⁶

Jer ti si Bog veliki i divan, ti čuvaš savez svoj i milost svoju onima koji te ljube; ti daješ izbavljenje od grijeha preko svetoga

---

¹⁶ Neki mole samo taj dio, a u nekim Crkvama se nastavlja kako slijedi.

Sina svoga Isusa Krista; ti si nas preporodio od grijeha; ti prosvjetljuješ slijepe; ti podižeš pale i miluješ grešne; ti si nas izveo iz tame i sjene smrti, govoreći onima u okovima: izađi! I onima u tami: pojavite se! Jer zasja u srcima našim svjetlost spoznanja jedinoga Sina Tvoga, od kako se radi nas na zemlji javi i s ljudima poživi; i onima koji ga primiše dade vlast da postanu sinovi Božji; kupelju preporoda darova nam posinjenje i oslobodi nas đavolskog nasilja, i pošto ti ne bi voljan da nas čistiš krvlju nego svetim uljem, Ti nam dade obličje križa njegovog, da bismo postali Kristovo stado, Kraljevsko svećenstvo, sveti narod; očistivši nas vodom i posvetivši Duhom Svetim; ti sam vladaru Gospodine, daj nam blagodat (milost) za ovo služenje tvoje kao što si dao ugodniku Tvome Mojsiju i ljubljenom Tvome Samuelu, i izabraniku tvome Ivanu, i svima koji su ti ugodili u svakom rodu i naraštaju, tako učini da i mi budemo služitelji Novoga zavjeta nad ovim uljem koje si posvetio časnom krvlju Krista Tvoga, da bismo skinuvši sa sebe svjetovne želje, umrli grijehu i živjeli pravdi, obukavši se u Gospodina našega Isusa Krista pomoću pomazanja posvećenim uljem. Gospodine, neka ulje ovo bude ulje radovanja, ulje posvećenja, odjeća kraljevska, oklop sile, progonstvo svakog đavolskog djelovanja, pečat besprijekoran, radovanje srca, veselje vječno, da bi oni koji se pomažu ovim uljem preporoda bili strašni neprijateljima, i zasjali u svjetlosti Svetih tvojih, nemajući mrlje ni nedostataka, i da bi bili primljeni u tvoja vječna odmorišta, i primili pečat višnjega zvanja. Jer tvoje je da nas miluješ i spašavaš, Bože naš, i tebi hvalu uznosimo, s Jedinorođenim tvojim Sinom, i presvetim i blagim i životvornim Tvojim Duhom, sada i uvijek i u vijeke vjekova.

Nakon ove molitve prvi svećenik uzima stručak, umoči ga u sveto ulje i pomazuje bolesnika u znaku križa na čelu, nosu, obrazima, usnama, prsima te na rukama s obje strane, moleći ovu molitvu:¹⁷

Oče sveti, liječniče duša i tijela, koji si poslao jedinorođenog Sina svog, Gospodina našega Isusa Krista koji svaku bolest iscjeljuje i od smrti izbavlja, iscijeli i slugu tvoga (Ime) od njegovih duševnih i tjelesnih slabosti i oživotvori ga blagošću Krista Tvoga: molitvama presvete Kraljice, naše Bogorodice i Djevice Marije,

¹⁷ Ovu središnju molitvu izgovara svaki svećenik kod pomazanja bolesnika koje slijedi nakon čitanja odlomaka iz Svetog pisma te molitve. Ova formula, kao što je i ovdje slučaj, može biti proširena zazivom imena pojedinih svetaca. Usp. *Veliki trebnik*, str. 63; Usp. P. G. Gianazza, *Temi di teologia orientale I*, str. 441.

silom časnog životvornog Krsta; zastupništvom časnih nebeskih sila beztjelesnih; časnog slavnog proroka preteče i Krstitelja Ivana; svetih slavnih i svehvalnih apostola; svetih slavnih i dobropobjednih mučenika; prepodobnih i bogonosnih Otaca naših; svetih iscjelitelja i beszrebrenika Kuzme i Damjana, Kira i Ivana, Pantelejmona i Ermolaja, Samsona i Diomida, Fotija i Anikite, Trifuna i Talaleja; svetih i pravednih bogoroditelja Joakima i Ane i svih svetih. Jer ti si izvor iscjeljenja, Bože naš, i Tebi slavu uzносimo sa jedinorođenim Tvojim Sinom i jednosušnim Tvojim Duhom, sada i u vijeke vjekova. Amen.

258

Drugi svećenik pomazuje bolesnika na isti način kao i prvi ali s novim stručkom, nakon čitanja Rim 15, 1-7 i Lk 19, 1-10, te molitve usredotočene na opraštanje grijeha, dakako moleći kod pomazanja molitvu "Oče sveti..."

Treći svećenik pomazuje bolesnika nakon čitanja 1Kor 12,27-13,8 i Mt 10, 1.5-8, te molitve za olakšanje boli i udaljenje svake strasti.

Četvrti svećenik pomazuje bolesnika nakon čitanja 2Kor 6,16-17,1 i Mt 8, 14-13, te molitve za tjelesnu okrepu i podignuće iz bolesti.

Peti svećenik pomazuje bolesnika nakon čitanja 2Kor 1, 8-11 i Mt 25, 1-13, te molitve za oprostjenje grijeha i dar svoga Svetoga Duha.

Šesti svećenik pomazuje bolesnika nakon čitanja Gal 5,22-6,2 i Mt 25, 21-28, te molitve za oprostjenje grijeha i oslobođenje od zala koji su iz tih grijeha proizašli.

Sedmi svećenik pomazuje bolesnika nakon čitanja 1Sol 5, 14-23 i Mt 9, 9-13, te molitve za oprostjenje grijeha i dar života vječnoga.

Po završetku svih sedam pomazanja, bolesnik ako može stane među svećenike, makar i podržavan od bližnjih, a ako ne može ustati svećenici ga okruže. Najstariji uzima knjigu evanđelja te mu je otvorenu stavlja na glavu. Dok svi svećenici pridržavaju knjigu evanđelja, najstariji među njima moli:

Care sveti, žalostivi i mnogomilostivi Isuse Kriste, Sine i riječi Boga živoga koji ne želiš smrti grješnika nego da se obrati i bude živ ne stavljam ruku svoju grješnu na glavu došavši tebi u grijesima i moleći od tebe preko nas oproštaj grijeha, nego tvoju snažnu i silnu ruku koja je u ovom svetom evanđelju, koji suslužitelji moji drže na glavi sluge tvoga (Ime), i molim ti se s njima, i preklinjem tvoje milostivo i nezlopamtljivo čovjekoljublje, Bože, Spasitelju

naš, koji si preko proroka svoga Natana Davidu koji se pokajao za grijehе svoje oproštaj darovao i Manasijinu pokajničku molitvu primio, Ti sam i slugu Tvoga (Ime) koji se kaje za grijehе Tvoje primi uobičajenim svojim čovjekoljubljem ne gledajući ni na kakva sagrješena njegova; jer si Ti Bog naš, koji si naredio da sedam puta sedamdeset oprašta onima koji padaju u grijehе. Jer kakva je veličina Tvoja takva je i milost Tvoja, i tebi priliči svaka slava, čast i obožavanje, sada i vazda i u vjeka vjekova. Amen.

Nakon što bolesnik poljubi sveto evanđelje, slijedi zagovorna molitva svetima i Bogorodici te otpust: *Hristos istiniti Bog naš, molitvama Presvete svoje Majke, silom časnog i životvornog krsta, svetog slavnog i svehvalnog apostola Jakova, prvog arhijereja jerusalimskog, brata Božjeg, i svih Svetih, neka nas pomiluje i spase kao blag i čovjekoljubiv.*

U rubrikama *Trebnika* istaknuto je da izvan služenja svete tajne jeleosvećenja bolesnik može primiti svetu pričest, s tim da se prije svakako ispovjedi.

3. OBRED SVETE TAJNE BOLESNIČKOG POMAZANJA KOD SJEDINJENIH ISTOČNJAKA¹⁸

Prema prijevodu dijela *Trebnika* sa staroslavenskog kojim se služe naši grkokatolici, *Sveta tajna bolesničkog pomazanja* podjeljuje se na tako da “u redovitim okolnostima, neposredno prije podjeljivanja Tajne bolesničkog pomazanja, bolesnik obavlja svetu ispovijed i podjeljuje mu se sveta pričest. Iza toga tek, odnosno ako to iz opravdanih razloga nije moguće prethodno obaviti, slijedi obred Tajne bolesničkog pomazanja”.¹⁹

Zakonik kanona Istočnih crkava veli: “U Crkvama, u kojima je običaj da više svećenika zajedno podjeljuju sakrament bolesničkog pomazanja, treba se brinuti da se taj običaj, koliko je moguće, obdržava”.²⁰ U nastavku pak kaže: “Neka se pomazanja točno obavljaju riječima, redom i na način propisan

¹⁸ Ovdje se osvrćemo samo na naše grkokatolike.

¹⁹ *Izvadak iz Trebnika* je, u prijevodu Ivana Krstitelja Pavkovića objavljen u Zagrebu 1964. godine, a drugo jezično doručeno izdanje 1997. godine. Treće ispravljeno i dopunjeno izdanje objavio je Grkokatolički župni ured Stojdraga, 2003. godine. “*Obred Svete tajne bolesničkog pomazanja*” nalazi se na str. 66-74.

²⁰ *Zakonik kanona Istočnih crkava* (Glas Koncila, Zagreb, 1996.), kan. 737, § 2.

u liturgijskim knjigama; ali ako bude potrebno, dovoljno je jedno pomazanje s vlastitim uzorkom”.²¹

Obred, prema *Trebniku*, počinje tako da svećenik, obučen u epitrahil²² moli:

- *Blagoslovljen Bog naš, svagda sada i vazda, i u vijeke vjekova. Amin.*

- *Slava Tebi, Bože naš, slava Tebi.*

- *Care nebeski, utješitelju, Duše istine, koji svagda prebivaš i sve ispunjaš, riznico blaga i darovatelju života; dođi i nastani se u nama, i očisti nas od svake ljage i spasi, o Dobri, naše duše.*

- *Sveti Bože, sveti jaki, sveti besmrtni pomiluj nas. (3x)*

- *Slava Ocu i Sinu i Svetome Duhu, sada i vazda i u vijeke vjekova. Amin.*

- *Presveto Trojstvo, smiluj se nama. Gospode, očisti naše grijehе. Vladaru, oprosti nam prestupke zakona svoga. Sveti, pohodi nas te poradi imena svoga iscijeli naše slabosti.*

- *Gospode pomiluj. (3x)*

Slijedi molitva Očenaša te *Psalam 51 (50)* koji završava sljedećom molitvom:

Ovim pomazanjem ulja tvoga i svetim doticanjem tvojih svećenika, čovjekoljubivi Bože, posveti s visina slugu svoga, i oslobodi ga bolesti; duševnu ljagu očisti, tjelesne boli odstrani i tugu ublaži, a sve ožiljke i rane zacijeli, jer si milosrdan i dobar.

Slava Ocu i Sinu i Svetomu Duhu:

Predobri, svrati pogled svoga milosrdnog oka na molitvu mene grješnog, koji sam došao danas u ovaj dom pomazati tvojim svetim uljem bolesnog slugu tvog.

I sada i vazda i u vijeke vjekova. Amin.

Nedostizivi, pogledaj s neba kao milosrdan i učvrsti svojom desnicom osjetila bolesnog sluge tvoga božanstvenim uljem, i daruj ozdravljenje duše i tijela: kako bi te sa ljubavlju slavio.

Zatim slijede čitanja iz Novoga zavjeta i to Jak 5, 10-16 te Mk 6, 7-13. Nakon toga slijedi blagoslov bolesničkog ulja:

Gospode, ti svojom dobrotom i milosrđem liječiš rane naših duša i tjelesa! Ti, Vladaru, posveti + ovo ulje, da ono bude onima koji će njime biti pomazani na ozdravljenje i oslobođenje od svake nevolje, duševne i tjelesne ljage kao i svakog zla. Da se i po ovome

---

²¹ Isto, kan. 742.

²² Epitrahil je široka, križevima izvezena štola, simbol silaska Duha Svetoga.

proslavi tvoje presveto ime: Oca i Sina i Svetoga Duha, sada i vazda, i u vijeke vjekova. Amin.

Liturgijski propis dalje veli da sada svećenik, umočivši vrh palca desne ruke u posvećeno ulje, pomazuje bolesnikove oči, uši, nosnice, usta, ruke, prsa i noge,²³ govoreći sljedeću molitvu forme sakramenta:

Oče sveti, nebeski liječniče duša i tjelesa, koji si poslao svog jedinorođenog Sina, Gospoda našega Isusa Krista, koji je liječio svaku bolest i spašavao od smrti, izliječi + ovim pomazanjem slugu svoga – NN – od svake duševne i tjelesne bolesti koja ga muči. I ozdravi ga milošću tvogega Krista, zagovorom presvete Vladarice naše Bogorodice i uvijek djevice Marije i svih svetih. Jer ti si izvor svakog ozdravljenja, Bože naš, i mi tebi upućujemo slavu i tvome jedinorođenom Sinu i tvajemu jednobitnom Duhu, sada i vazda, i u vijeke vjekova. Amin.

Sljede molitve za oslobođenje od zla, za oprostjenje grijeha i za ozdravljenje bolesnika:

- *Pomiluj nas, Gospode i smiluj nam se. Jer mi ne znamo dati nikakvog odgovora, nego ti ovu molitvu kao Vladaru prinosimo, pomiluj nas. Slava Ocu i Sinu i Svetomu Duhu:*

- *Gospode, pomiluj nas, jer smo se u tebe pouzdali! I nemoj se odviše srditi na nas, a niti se prisjećaj opaćina naših, nego pogledaj i danas kao milosrdan, te nas oslobodi od naših neprijatelja. Jer ti si naš Bog, a mi smo tvoj narod; svi smo djelo tvojih ruku, i tvoje ime zazivamo. I sada i vazda, i u vijeke vjekova. Amin.*

- *K tebi se utekoh, Prečista, potreban spasenja. Jedina blagoslovljena, pohodi moju bolesnu dušu i moli Sina svoga a našega Boga, da mi udijeli oprostjenje mnogih i premnogih mojih grijeha i svih zala što ih učinih. Smiluj mi se Bože, po velikom milosrđu svome, mi ti se molimo. Uslišaj i pomiluj. Gospode, pomiluj. (3x)*

- *Još se molimo Gospodu Bogu našem, da oslobodi slugu svoga – NN – od nevolje koja ga pritišće i od svake slaboće; da ga pridigne od ležaja bolesti, da mu se smiluje i dadne zdravlje duše i tijela; recimo svi: Gospode, usliši i pomiluj. Gospode, pomiluj. (3x)*

²³ Trebnik dodaje i pojašnjenje: "Razumije se da u danim okolnostima za valjanost sakramenta nije prijeko potrebno pomazivati bolesnika na svim navedenim dijelovima tijela. Dapače ima slučajeva da nijedan od navedenih dijelova nije pristupačan; tada se pomazivanje vrši na bilo kojem dijelu bolesnikova tijela".

- *Da Gospod Bog naš pošalje njemu milost izbavljenja i da ga pridigne iz bolesti dajući mu oproštenje grijeha; zavapimo svi: Gospode, usliši i pomiluj. Gospode, pomiluj. (3x)*

- *Jer ti si milosrdan i čovjekoljubac Bog, mi tebi upućujemo slavu: Ocu i Sinu i Svetome Duhu, sada i vazda i u vijeko vjekova. Amin.*

Nakon završne doksologije svećenik moli za blagoslov:

Krist, pravi Bog naš, koji liječi svaku bolest, a svojom milošću oprašta ljudima grijeha, zagovorom svoje prečiste Majke i svih svetih neka nas pomiluje i spasi, jer je dobar i čovjekoljubac. Amin.

262

Trebnik sadrži i "Obrazac apostolskog blagoslova" koji se podjeljuje bolesniku, nakon što je primio sakramente bolesnika (ispovijed, pričest i bolesničko pomazanje) a udjeljuje oprost vremenitih kazni, pod uvjetom da bolesnik zazove Isusovo ime i preda se volji Božjoj. Ovaj obrazac tako je formuliran da direktno upućuje na susret s Gospodinom u smrti i na Božje milosrđe.

Istočna liturgija poznaje mnogo molitava za bolesnike, bilo za pojedinog ili za više bolesnika, te posebno za one koje muče zli duhovi. Također su posebno uređene liturgijske molitve za umiruće.

4. OSTALE ISTOČNE CRKVE

Liturgijske tradicije ostalih Istočnih crkava zavrjeđuju osobitu pažnju i dublje poznavanje, budući da su to prvorazredni teološki i liturgijski izvori. Ovdje nam je moguće samo ukratko iznijeti neke osnovne elemente teologije i liturgije bolesničkog pomazanja u starim Istočnim crkvama.²⁴

Koptska crkva u Egiptu pomazanje bolesnika slavi kao jedan od sedam sakramenata Crkve kojim se bolesnicima udjeljuje milost duhovne pomoći i ozdravljenja. Naziva ga se *Obred svjetiljke (Taq̄s al Qandil)* u skladu s tradicijom da se posvećeno

---

²⁴ Usp. posebni broj časopisa *Credere oggi* 25 (2005.), br. 147, posvećen temi "Antiche Chiese Orientali". Usp. kratke napomene u J. Kolarić, *Ekumenska trilogija*, 141-244; Od starijih radova na temu bolesničkog pomazanja u Istočnim crkvama ističemo: Th. Spacil, *Doctrinae Theologiae Orientis separati de Sacra Infirmorum Unctione*, Roma, 1931.; Ph. Hofmeister, *Die heiligen Oele in der morgen- und abendländischen Kirche*, Würzburg, 1948.

ulje čuva u svjetiljci oko koje je obješeno sedam drugih svjetiljki, od koji se svaka pali kod sljedeće od sedam molitava što se mole nad bolesnikom, a u kojima se zaziva pomoć Krista, božanskog liječnika, te zagovor Bogorodice Marije. Čita se sedam čitanja iz Svetoga pisma, moli *Trishagion* i *Vjerovanje*. Slijed molitava vjernih je isti kao i kod krštenja: moli se za Božju pomoć bolesnicima, putnicima, za blagoslov voda (!), za poglavare, pokojnike, darovatelje i katekumene. Pomazanje bolesnika obavlja se u kući. Prije podjeljivanja bolesniku se preporuča, koliko je moguće, obdržavanje posta, te ispovijed grijeha, da bi nakon pomazanja mogao primiti euharistijsku pričest. Post prije podjeljivanja sakramenta je za djelatelja (svećenika) obvezatan. Svećenik pomazuje bolesnika na tri mjesta: na čelu, prsima i rukama, i to u znaku križa zazivajući Presveto Trojstvo. Ostatak svetog ulja, nakon pomazanja, ostavlja se u kući bolesnika, da bi se vjernici sami mogli njim pomazati. U Koptskoj crkvi također postoji običaj da u petak prije Velikog tjedna svi vjernici u crkvi mogu primiti bolesničko pomazanje.²⁵

Praksa bolesničkog pomazanja u *Etiopskoj crkvi* slična je onoj u Koptskoj crkvi. Obrednik bolesničkog pomazanja se naziva *Knjiga svjetiljke (Maṣḥāfā Qendil)*, a upućuje na svjetiljku koja se nalazi uz svetohranište u kojem se čuvaju euharistijske prilike za pričest bolesnika. Iz te svjetiljke uzima se ulje za pomazanje bolesnika koje bi, prema obredniku, u idealnom slučaju trebalo podjeljivati sedam svećenika, mada se to redovito ne događa. Svećenik svaki put obred započinje blagoslovom vode i škropljenjem na spomen krštenja, te blagoslovom samog ulja pomazanja. Obred pomazanja bolesnika, koje se podjeljuje samo ozbiljno bolesnim kršćanima, u Etiopskoj crkvi jednako tako predviđa, ako je moguće, prethodnu ispovijed i popratnu euharistijsku pričest bolesnika. Ipak, “u praksi je dijeljenje bolesničkog pomazanja vrlo zanemareno”.²⁶

²⁵ Usp. P. G. Gianazza, *Temi di teologia orientale I.*, 442; O. H. E. Burmester, *The Egyptian Coptic Church. A Detailed Description of Her Liturgical Services and the Rites and Ceremonies Observed in the Administration of Her Sacraments*, French Institute of Oriental Archeology, Le Caire, 1967., 144-153; J. Kolarić, *Ekumenska trilogija.*, 225.

²⁶ J. Kolarić, *Ekumenska trilogija*, 242.

Armenska apostolska crkva poznaje obred bolesničkog pomazanja,²⁷ ali je on u praksi posve zanemaren, tako da je s Rimom sjedinjena *Armenska katolička Crkva* za podjeljivanje bolesničkog pomazanja skoro u potpunosti preuzela latinski obred. Zanimljivo je spomenuti da je Armenska crkvena sinoda u Sisu 1345. godine zaključila kako je nužno obnoviti sakrament bolesničkog pomazanja. Ipak, umjesto toga razvio se običaj da se preminulome uljem maže čelo, te da biskup na Veliki četvrtak vjernicima pere noge i pomazuje ih uljem. Neki u tome vide ostatke ranije prakse bolesničkog pomazanja.²⁸

Sirijska crkva (Jakobiti) ubraja pomazanje bolesnika među sedam sakramenata, ali je u praksi taj sakrament zapravo zamijenjen pričešću bolesnika. U liturgijskim obrednicima, poglavito starijim rukopisima navode se dva obreda, kraći zvan *Obred ulja bolesnika (Takso d'al mešho k'Kirke)* u povijesti češće primjenjivan, te drugi zvan *Obred svjetiljke (Takso d'Kandilo)* koji je vrlo sličan bizantskom obredu te se slavi na Veliki četvrtak, kad se pomazanje podjeljuje u crkvi svim prisutnim vjernicima. Nekad se sveto ulje pomazanja čuvalo u svjetiljci koja je izgledala poput židovskog svijećnjaka (menore) sa sedam krakova.²⁹ Pomazanje obavlja po mogućnosti pet svećenika, koji blagoslovljenim uljem s pet pamukom omotanih štapića (koji simboliziraju pet osjetila) umočenih u blagoslovljeno maslinovo ulje pomazuju bolesnika. Popratne molitve govore o Bogu spasitelju, Isusu liječniku duše i tijela, o vezi bolesti i grijeha te eshatološkom cilju zemaljskog života. U zajedničkoj izjavi o pastoralnoj brizi za vjernike rimokatolike i vjernike Sirijske crkve, papa Ivan Pavao II. i siro-antiohijski patrijarh Moran Mar Ignatius Zakka Iwas I., izričito vele: "U želji da se izađe u susret potrebama vjernika imajući na pameti njihovu duhovnu korist, ovlašćujemo svećenike jedne i druge Crkve da u slučaju potrebe, vjernicima naših sestrijskih Crkava mogu podijeliti sakramente euharistije, ispovijedi i bolesničkog pomazanja".³⁰

---

²⁷ Usp. G. Kochakian, *The Sacraments: the Symbols of our Faith*, St. Vartan Press, New York, 1983.

²⁸ Usp. J. Kolarić, *Ekumenska trilogija*, 206.

²⁹ Usp. J. Kolarić, *Ekumenska trilogija*, 187.

³⁰ Navedeno prema P. G. Gianazza, *Temi di teologia orientale I.*, 444. O bolesničkom pomazanju u sjedinjenoj Crkvi siro-antiohijskog obreda, s obiljem literature, vidi doktorsku disertaciju F. Tamas, *L'unzione degli infermi nella Chiesa siro-antiochena cattolica. Correlazione tra norme comuni del CCEO e la prassi siro nei riti e nelle fonti liturgico-giuridiche*, Ed. Liturgiche, Roma, 2006.

Asirska crkva (obično nazivana *Nestorijanskom*) koja pripada istočnosirijskom liturgijskom obredu, ubraja pomazanje bolesnika među otajstva Crkve, mada se isto ime (ulje pomazanja) upotrebljava i za potvrdu (krizmu). Dok se ulje krizme (*ulje roga, miša Qarna*), posvećeno od patrijarha ili biskupa, upotrebljava kod krštenja, pomazujući novokrštenike, prvenstveno djecu, po cijelom tijelu, te kod primanja javnih grešnika u puno crkveno zajedništvo i kod pomazanja oltara, dotle ulje bolesničkog pomazanja svećenik posvećuje svaki put kad treba pomazati bolesnika ili umirućega.³¹ Između Asirske crkve i sjedinjenih Kaldejaca, u Iraku i dijaspori, priznata je valjanost svetih tajni i praktično je omogućeno međusobno sudjelovanje vjernika u sakramentalnim slavljinama druge Crkve.³²

5. OBOGAĆENJE LITURGIJSKE I PASTORALNE PRAKSE

Je li (i gdje je moguće naći) konkretne pastoralno-liturgijske sugestije za obogaćenje slavlja ovoga sakramenta? Theodor Schnitzler smatra da se upravo u tom dijelu može iskoristiti ponešto od bogatstva istočne liturgije.³³ Papa Ivan Pavao II. priznaje "veliku liturgijsku i duhovnu tradiciju Istočnih crkava, posebno karakter njihovog povijesnog razvoja, discipline koju su slijedile od ranih vremena i potvrdili je sveti oci i ekumenski koncili, njihov vlastiti način naviještanja nauka. Sve to u uvjerenju da se legitimna raznolikost stvarno ne protivi jedinstvu Crkve, nego joj uvećava ukras i nemalo doprinosi ispunjenju njezina poslanja".³⁴

Problemi sakramentalne prakse, kako na Istoku tako i na Zapadu, sigurno imaju dublje korijenje. Naime, pravoslavlje smatra da je njegova snaga u ispravnoj vjeri (*orthodoxis*) dok ispravno djelovanje (*orthopraxis*) ima vrijednost samo u odnosu prema ispravnoj vjeri. Tako pravoslavci prigovaraju Zapadu da se je posve okrenulo ortopraksi a zanemarilo ortodoksiju, te

³¹ Usp. P. G. Gianazza, *Temi di teologia orientale I*, 444.

³² Usp. A. Mateljan, *Zajedništvo u vjeri i euharistiji. Uz dokumente o zajedničkoj vjeri i interkomuniji između Asirske crkve Istoka i Kaldejske crkve, te potvrdi istočnosirijske anafore "Addai i Mari"*, *Služba Božja* 45 (2005.), br. 3, 301-314.

³³ Usp. Th. Schnitzler, *O značenju sakramenata*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1998., 89-111.

³⁴ Ivan Pavao II., *Ut unum sint*, br. 50 (*Ut unum sint – Orientale lumen*, Kršćanska sadašnjost – Vijeće za dijalog i ekumenizam HBK, Zagreb, 1995.).

ističu kako *biti* mora uvijek zadržati prednost pred *djelovati*.³⁵ S druge strane Zapad prigovara Istoku da je ostao zakočen u svojem razvoju, te se je tako vjera uvelike odvojila od stvarnoga svakodnevnoga života, što se pogotovo osjeća upravo u oskudnoj sakramentalnoj praksi vjernika. I kršćanski Istok, jednako kao i Zapad, što se tiče sakramenta bolesničkog pomazanja, odnosno svete tajne jeleosvećenja, nalazi se pred vrlo važnim liturgijskim i pastoralnim izazovima.³⁶ To se tiče kako oblika podjeljivanja svete tajne tako i odgovora novim izazovima suvremene brige za bolesnike i bolničkog dušobrižništva.

Katolička liturgija predviđa, a crkveni dokumenti potiču, praksu zajedničkog slavljenja ovoga sakramenta. Tako na primjer u zaključcima 55. splitske sinode stoji: "Može biti od velike pastoralne koristi, ako se, kad dopuštaju okolnosti, upriličuje zajedničko slavlje ovog sakramenta za veći broj bolesnika. I to u župama prigodom pučkih misija i duhovnih obnova, zatim u staračkim domovima i posebno u određene dane, u hodočasničkim crkvama. Upravo takva zajednička slavlja, uz prisustvo većeg broja svećenika i vjernika, u stanju su posve i ubrzo promijeniti još posvuda postojeće predrasude da je pomazanje nužno povezano sa skorom smrću."³⁷

THE LITURGY OF THE HOLY MYSTERY OF ΕΥΧΕΛΑΙΟΝ The anointing of the sick in orthodox liturgy

Summary

The work presents the Liturgy of the Holy Mystery of εὐχέλαιον (the Anointing of the Sick) in the Orthodox Church, continuing the previous work on the theology of this holy mystery

---

³⁵ O tome vidi E. F. Reati, *La Chiesa ortodossa: l'altro sole*, ETS, Pisa, 2009., 7-11; Ch. Yannaras Nell'Ortodossia la verità prevale sulla virtù, u: *La libertà dell'ethos. Alle radici della crisi morale dell'Occidente*, EDB, Bologna, 1984., 172.

³⁶ Usp. Th. Schneider, *Segni della vicinanza di Dio*, str. 249-250.; Usp. A. Mateljan, *Mala knjiga o vjeri i zdravlju*, Crkva u svijetu. Split 2009., 131-155 («Idite i liječite. Teološko razmišljanje o poslanju Crkve uz poticaje za pastoral bolesnika i nemoćnih»).

³⁷ *Crkva danas i sutra. Akti 55. splitske sinode*, Crkva u svijetu, Split, 1988., 236 (br. 469). Slično veli i Hrvatska biskupska konferencija, *Direktorij za pastoral sakramenata u župnoj zajednici*, Glas Koncila, Zagreb, 2008., br. 177 (str. 106-107).

(published in *Crkva u svijetu* 4/2011). The first part presents liturgical development, particularly in the Byzantine Church. The second part explains the main elements of celebration of this holy mystery in the practice of the Greek Orthodox Church, and then follows the central part of the work: Liturgy of the Holy Mystery of εὐχέλαιον according to the Book of Rites (Trebnik) of the Serbian Orthodox Church. The third part presents the same rite at the united Easterners (Greek Catholics), and also a brief view of this holy mystery in the ancient Eastern Churches (Coptic, Ethiopian, Armenian, Syrian and Assyrian/Chaldean liturgical tradition). Finally, the author examines the possibilities of liturgical enrichment of celebration of the Anointing of the Sick in the Catholic practice.

Key words: *Holy Mystery of εὐχέλαιον; anointing of the sick; Eastern liturgy.*